

ПРОПАГАНДА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ СУСПІЛЬСТВА

Інтенсивні глобалізаційні й інформаційні процеси приводять до різноманітних і багато в чому суперечливих наслідків у соціокультурній сфері, на які не можна не зважати під час соціально-філософського аналізу процесів становлення інформаційного суспільства. Визначальною в розвитку культури інформаційного суспільства стає роль інформації, що постійно збільшується, і комунікацій у житті соціуму й окремої людини. Зміни, пов'язані з розвитком інформаційного суспільства, стосуються всіх соціокультурних інститутів й стверджують принципово новий спосіб життя кожної людини. Використання інформаційних процесів сприяє накопиченню людського капіталу як вирішального фактора розвитку суспільства й докорінно змінює становище людини в соціумі, забезпечує зростання її освітнього, професійного, культурного рівня, переростання людини економічної у творчу особистість і її всебічний розвиток у цілому.

Теоретико-методологічні засади розвитку соціально-культурної сфери розроблялися представниками різних міжнародних наукових шкіл. Дослідження наукової літератури показує, що найбільш детально стандарти та соціально-культурну стандартизацію науковці розробляють крізь призму педагогічної науки такі українські вчені як С. Гончаренко, Ю. Жидецький, С. Сисоєв, Н. Ничкало, Т. Фініков, А. Лігоцький, Н. Пастернак, Х. Лах, О. Радковська. Філософські та культурологічні дослідження окремих аспектів даного феномену знаходимо і в роботах вітчизняних учених В. Андрущенко, В. Вікторова, В. Жадька, В. Кременя, К. Корсака, М. Михальченка, В. Шульгіної; російських вчених В. Зінченка, Н. Нікандрова, В. Безпалько, Н. Селезнева, Я. Нейматов, В. Соколов та інші. Поширеним є розгляд проблеми стандартів як складової освітньої політики у роботах українських дослідників В. Лугового, О. Ляшенко, В. Гальперіної, Т. Яценко та ін. Велику увагу проблемам розвитку організації соціально-культурної сфери приділяють вчені сучасної української науки: А. Величко, М. Долішній, В. Єременко, М. Казнов, В. Козак, О. Красій, В. Куценко, В. Мандибура, В. Новіков, Л. Оганян, С. Писаренко, В. Рутгайзер, У. Садова, Л. Семів, Ж.-Т. Тощенко, В. Хохлов, Л. Шевчук, А. Ягодка та ін. Аналіз різних аспектів інформаційної культури, пов'язаних з перспективами, що відкриваються перед особистістю в інформаційному суспільстві, представлений у роботах Ю. Зубова, Н. Гендіної та ін.

Теоретичне осмислення різних аспектів комунікації в інформаційній сфері представлено роботами вітчизняних учених: В. Щербини, О. Личковської та ін. Вирішенню задач розвитку інформаційної культури особистості присвячені роботи Л. Василенко, М. Тимошика,

Н.В. Макарової, В. Шпака та ін. Теоретичні підходи до дослідження інформаційно- комунікативної складової державного керування містяться в дослідженнях П. Візира, В. Козловського, В. Кулінченко, Ю. Матвеєнко. Зокрема, у наукових роботах цих науковців підкреслюється, що в періоди соціокультурних трансформацій особлива увага набуває формування інформаційно-комунікативної компетентності індивіда, розвиток системи безперервної культурологічної освіти засобами масової комунікації. Отже, інформаційна культура нині стала предметом дискусій та міждисциплінарних досліджень й українських учених. Так, теоретичні аспекти медіа освіти у сучасному суспільстві з позицій культурологічного аналізу представлені в роботах Н. Кирилової, К. Коліна та ін. Концепція формування інформаційної культури викладена в програмі курсу «Інформаційна соціологія», розробленого українським вченим Б. Головком.

Акцентуація проблематики функціонування соціально-культурних стандартів в умовах формування інформаційно-комунікативної сфери сучасного суспільства відбувається і в контексті стрімкого науково-технічного розвитку усіх сфер життєдіяльності суспільства, особливо у напрямку інформатизації і маніпуляції людською свідомістю. Разом із тенденціями соціально-економічної, інформаційної і культурної уніфікації сучасного світу з новою силою виявилися нові елементи і тенденції в соціальних структурах українського суспільства. Держава підтримує процес інформатизації науки, використання інформаційно-комунікативних технологій у системі вищої освіти, сприяє впровадженню глобальних інформаційних систем. Як визначено у Національній доктрині розвитку освіти та Закону України «Про вищу освіту» пріоритетним розвитком безперервної освіти на сьогоднішній день є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують подальше вдосконалення навчально-виховного процесу, доступність і ефективність вищої освіти, підготовку молодого покоління до життя в інформаційному просторі.

Інформаційна культура особи – це вміння цілеспрямовано працювати з інформацією, використовувати для її одержання, обробки, передачі й продукування комп'ютерну інформаційну технологію, сучасні технічні засоби і методи. Отже, для вільної орієнтації в інформаційному просторі людина повинна мати інформаційну культуру як одну із складових загальної культури.

Інформаційна культура тісно пов'язана з соціальною природою людини. Вона є продуктом її творчих здібностей і виявляється в таких аспектах:

- у конкретних навичках використання технічних пристроїв;
- у здатності використовувати у своїй діяльності комп'ютерну інформаційну технологію;
- у вмінні одержувати інформацію з різних джерел: періодики,

електронних комунікацій, представляти її у зрозумілому вигляді і вміти ефективно використовувати;

- у володінні основами аналітичної переробки інформації;
- у вмінні працювати з різною інформацією;
- у знанні особливостей інформаційних потоків у своїй сфері діяльності.

Інформаційна культура вбирає в себе знання з тих наук, які сприяють її розвитку і пристосуванню до конкретного виду діяльності (кібернетика, теорія інформації тощо). Невід'ємною складовою інформаційної культури є знання інформаційних технологій та вміння їх застосовувати як для автоматизації рутинних операцій, так і в неординарних ситуаціях, що вимагає нетрадиційного творчого підходу. Перш ніж почати якісь дії, необхідно провести велику роботу зі збору і переробки інформації, її осмислення й аналізу. Пошук раціональних рішень у будь-якій сфері вимагає обробки великих обсягів інформації, що почасти неможливо без залучення спеціальних технічних засобів.

Сама інформатизація, яка має широкий набір засобів комунікації, передбачає формування інформаційної культури, ставить людей перед необхідністю масової комп'ютерної грамотності, відповідної психологічної підготовки. Відтак, інформаційна культура є суттєвою теоретичною основою перебудови свідомості особи, суспільства, світового співтовариства в умовах формування сучасного етапу інформаційного суспільства – кіберцивілізації. Тому з метою відмежування від різних підходів до з'ясування сутності інформаційної культури на теоретичному рівні навіть було введено поняття «е-культура» – як сучасний рівень розвитку кіберсуспільства, суспільства, в якому домінують комп'ютерні технології в мережі глобальної електронної комунікації. Основні завдання формування інформаційної культури, зокрема в Україні, викликані такими чинниками:

- сучасним етапом державотворення, зокрема входженням України до світового інформаційного простору;
- розкриттям самого змісту інформаційної діяльності;
- дослідженням структури інформаційної культури як насамперед соціального явища;
- визначенням перспективи подальшого взаємного розвитку соціального, морального, індивідуального аспектів інформаційної культури тощо.

Для того, щоб бути сумісною з новими реаліями, вербальна система соціокультурних комунікацій має носити інноваційний характер, йти попереду тих вимог, які суспільство вимагає нині й поставить перед особистістю через декілька років. Дослідження основних аспектів інформаційної культури особистості, як найголовнішого показника рівня інформаційної взаємодії в інформаційному суспільстві з урахуванням усіх характерологічних ознак і особливостей, зокрема її культурно-

інформаційних потреб, інформаційно-правової культури, культури інформаційних відносин та інноваційний розвиток інформаційної культури вербальної системи соціокультурних комунікацій є актуальними відносно потреб інформаційного суспільства, де інтелект, знання, науковий, освітній та культурний рівень індивіда постають у якості стратегічного ресурсу суспільно-історичного прогресу.

Впровадження інновацій у функціонування соціокультурних стандартів в умовах інформаційно-комунікативної сфери сучасного суспільства, а саме, вербальної системи соціокультурних комунікацій і є сьогодні одним із першочергових завдань українського державотворення.

Відомо, що інформаційно-культурні потоки пронизують усі види діяльності людини: соціальну, науково-пізнавальну і практичну. З огляду на сприймання і продукування інформації сюди також потрібно віднести інформаційно-пошукову як різновид мовно-мисленнєвої діяльності.

Обмін інформацією між особистостями, групами індивідів формує так зване «інформаційне поле», в якому протікає життєдіяльність людини в інформаційному суспільстві, і без якого вона не може існувати. Розкриваючи поняття «інформаційне поле», можна визначити і обсяг інформації, що була накопичена, і її просторово-часове розподілення. Іншими словами, макросе-редовище в інформаційному суспільстві – це інформаційний простір, а мік-росередовище – інформаційне поле кожного споживача інформації.

Окрім того, не варто забувати, що з погляду сучасних «новітніх особливостей», потреба особистості в інформації, безумовно, є основною, і визначається не тільки зацікавленістю людини до новітніх технологій (так звані «ентропійні» характеристики інформації), а й фактичною функцією мови – основного джерела інформації та спілкування. Отже, в інформаційному суспільстві основна увага повинна бути акцентована саме на можливості задоволення інформаційних та комунікативних потреб кожною особистістю.

Відтак, досліджуючи інформаційне поле особистості, виокремлюємо такі рівні інформації: інформація, яка є складовою суспільної свідомості; інформація, якій притаманна унікальність, неповторність, приналежність конкретному індивіду. Інформаційні інтереси, у свою чергу, формують інформаційно-культурні потреби особистості через ціннісні орієнтації. Тому в умовах інформатизації українського суспільства важливо не забувати про зміст інформаційно-культурних потреб конкретного індивіда з метою гуманізації активного впливу на особистість і формування її культурно-інформаційних потреб, зокрема через засоби масової інформації. Таке знання основних параметрів інформаційно-культурних потреб уможливорює перехід від спонтанного до цілеспрямованого їх формування.

Інформаційні потреби можуть бути забезпеченні як за рахунок відносно незначного збільшення обсягу додатково регульованих потоків

вихідної інформації, так і за рахунок глибокого дослідження зібраних даних щодо соціальних процесів, навколишнього середовища. Так, теорія організації управління соціальними системами пропонує дослідження потреб в аспекті ієрархії інформаційних чинників у сфері організації управління. Для цього рекомендується застосовувати метод формування цільових комплексних структур (штату фахівців, команди однодумців тощо).

Професійні орієнтації в інформаційному суспільстві визначаються нині не престижністю майбутньої професії, а попитом на неї на ринку трудових ресурсів. І провідним мотивом виступає те, наскільки профорієнтація дасть можливість вести всебічно духовне життя. У такому контексті інформаційно-культурні потреби визначають прагнення особистості реалізувати соціальний потенціал. Вони, потреби, і є універсальним засобом взаємодії особистості з суспільством щодо відпрацювання індивідуальної ієрархії, системи цінностей з урахуванням, насамперед, сучасних інформаційних викликів суспільства. Саме для соціальних орієнтацій ми й розглядаємо їхні характерні особливості: вони виражають характер спрямованості особистості на відтворення та розвиток своїх соціальних якостей та реалізуються в соціальній сфері, охоплюючи широкий спектр відносин особистості та інформаційного суспільства. Саме тут відбувається попередня та проміжна соціалізація індивіда, формуються його інформаційно-культурні потреби. Все це свідчить про складний характер детермінації інформаційно-культурних потреб соціальними, суспільно-політичними, професіональними орієнтаціями особи.

Для виявлення впливу інформаційного простору на особистість розглядаються його основні функції, серед яких: інформаційна – надання різних знань про явища та події; нормативна – завдяки існуванню інформаційного простору в суспільстві фактично ведеться пропаганда норм та соціальних цінностей, отже, він виступає як суспільний регулятор культурологічної життєдіяльності людей; соціально-проблемна - втілення так званого «соціального замовлення» на окреслення і висвітлення важливих аспектів суспільного життя; рекреативна – психічна сфера особистості інколи потребує відпочинку та зняття емоційної напруги, що можливо завдяки різним видам розважальної інформації; фонові (компенсаторна) – інформація інколи замінює людині співрозмовника, заповнює простір, компенсує дефіцит спілкування; пізнавальна – жодна інформація, яка потрапляє до підкірки головного мозку індивіда, не зникає безслідно, а залишається у пам'яті. Опрацювання цієї інформації і примірювання її щодо себе породжує як образи-зразки для наслідування, так і ціннісні орієнтації, зокрема щодо формування наступних культурно-інформаційних потреб; утилітарна – можливість розв'язати конкретні практичні проблеми – професійні чи побутові.

Однак з огляду на такий широкий спектр функціональної важливості інформаційного простору, ми в дослідженні зважили й на негативні

наслідки впливу інформаційного простору на особистість: інформаційне перевантаження – викликане великими обсягами сприйнятої інформації; кримінальні наслідки – викликані копіюванням характерних героїв бойовиків та комп'ютерних ігор; компенсаторний ефект – виникає при потребі у спілкуванні, підмінює нереалізовані емоції реального життя на ефемерні емоції світу віртуального; наркотизуючий ефект – коли мозаїчний, фрагментарний зміст інформації призводить до хаотичності знань і відповідної реакції на реалії життя; ефект роздвоєння свідомості, що може виникнути при сприйманні неадекватного відображення дійсності – ефект подвійної моралі.

Останніми роками набуває актуальності новий засіб масової комунікації Інтернет, який нині набуває статусу специфічного соціального інституту. Однак, незважаючи на його необхідність для сучасного світу, він водночас може породжувати й багато проблем. В Інтернеті здебільшого домінує текстово-візуальний спосіб передачі інформації. Тому, при розробленні сайтів у компаніях, які займаються веб-дизайном, переважно оцінюють їх наочно-комунікативну спроможність, естетичний вигляд тощо, при цьому інколи забуваючи про моральні й етичні наслідки.

Таким чином, дослідження основних аспектів інформаційної культури особистості як найголовнішого показника рівня інформаційної взаємодії в інформаційному суспільстві з урахуванням усіх характерологічних ознак і особливостей, зокрема культурно-інформаційних її потреб, інформаційно-правової культури, культури інформаційних відносин дає можливість зробити такі висновки. За умов формування інформаційного суспільства необхідно підготувати особистість до швидкого сприйняття й переробки великих обсягів інформації, до оволодіння сучасними засобами, методами і технологією роботи. Окрім того, нові умови праці породжують залежність інформованості індивіда від інформації, яку мають інші. Тому недостатньо вміти самостійно освоювати і накопичувати інформацію, а треба навчитися такій технології роботи з інформацією, коли підготовлюються і приймаються рішення на основі колективного знання, формують культурну свідомість особистості, її духовний світогляд. Це значить, що людина повинна мати певний рівень культури поводження з інформацією. Для відображення цього факту і був уведений термін «інформаційна культура».

Формування поняття є центральним в організації людських знань, оскільки воно забезпечує особистість засобами розпізнавання об'єктів та їх групування у значимі одиниці конкретної предметної галузі.

Для України, проблема мовної локалізації в сфері інформаційних технологій є не стільки технічною, навіть не стільки лексикографічною, скільки екзистенційною, бо торкається реального функціонування української мови в усіх сферах людської діяльності. Адже саме через «спілкування» з комп'ютером мовою його мультимедійних засобів

відбувається неповторний навчально-виховний процес формування та розвиток майбутнього покоління.

Ідея глобальної культури й глобалізації світових суспільних просторів з очевидністю має негативний компонент, пов'язаний як із стереотипізацією поведінки особистостей, що входять у глобальну систему, так і з масифікацією, тобто втягуванням у запрограмовану на певну поведінку безліч людей. Все це, звичайно, руйнує національні культурні цінності країни, яка потрапляє в систему глобальної культури, і підпорядковує її інтересам панівної нації в глобальній системі. Так, створюваний у наш час глобальний інформаційний світ має явно виражену прозахідну орієнтацію, де країни почувають себе залежними від правил гри у цьому глобальному світі.

Основною небезпекою при цьому виявляється можливість втрати різними культурами своєї індивідуальності, своєї специфіки, що неминуче призведе і до втрати носіями даної культури своєї самоідентичності, до розмивання культур і внаслідок цього до втрати виключно важливого для розвитку будь-якої цивілізації чинника різноманітності.

У сучасному інформаційному світі комунікація є тим соціальним стрижнем, у якому перетинаються, взаємодіють і взаємовпливають міжлюдські стосунки, технологічні відкриття, політико-господарчі заходи та культурні прагнення. Будь-яке дослідження культури в глобалізованому, обплетеному мас-медіа й Інтернетом світі повинно брати до уваги всеохоплюючий аспект комунікації – здатність до взаємодії. При входженні в певне культурне середовище, медіа-технології долають вже встановлені рамки характерних для нього традицій, вартостей та стилів життя і водночас підважують, змінюють основи національної культури.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Жадько В. Творча діяльність як складова духовності особистості// Українська журналістика в контексті світової: зб. наук. праць зі спец. «Журналістика» / КНУ імені Тараса Шевченка/ Інститут журналістики НПУ ім. М. Драгоманова / В. Жадько. - К., 2008. - Вип. 2 (7). - С. 72-82.
2. Жадько В. Етика журналістської творчості. Конспект лекцій для студентів Інституту української філології / В.О. Жадько. - К., 2009. - 32 с.
3. Жадько В. Головні філософські аспекти самоактуалізації творчої особистості в еволюційній концепції Михайла Драгоманова / В.О. Жадько // Гілея. - №30. - 2010. - С. 303-316.
4. Зязюн І.А. Освітня парадигма - тип культурно-історичного мислення і творчої дії суб'єктів освіти / І.А. Зязюн // Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи: зб. наук. праць / за ред. І.А. Зязюна, Н.Г. Ничкало. - К., 2003. - С. 15-29.
5. Ильенков Э. В. Философия и культура / Э. В. Ильенков. - М.: Политиздат, 1991. - 464 с.

СОРОЧКА-ВИШИВАНКА

Мудрі люди говорять що той, хто пам'ятає минуле, має майбутнє. Сьогодні серед сучасних українців купувати вишиті сорочки стало доволі поширеним явищем, їх вдягають на національні та державні свята, дарують друзям та привозять як сувенір. А ще буквально якихось 200 років тому вишита сорочка була головною ознакою українського народу.

Українська сорочка-вишиванка. Вона ввібрала в себе теплоту сонця і запах трави, шум гаїв і голубинь небес, усю розкіш землі і смуток чарівної пісні. Нині ми сприймаємо мову вишитої сорочки здебільшого як сукупність візерунків, гру кольорів, майстерність вишивальниць. А вона, між тим, народилася не тільки, як витвір мистецтва, а й як наш оберіг. Бо закодована була одвічними життєдайними знаками сонця, землі і води. І захищала така сорочка, й сили додавала, й кохання берегла.

Сорочка належить до найдавнішого одягу наших предків. За княжих часів у теплий період року довга сорочка, підперезана поясом, була єдиним одягом жінок і дівчат. За козацьких часів сорочки були без комірів, лише з вузькою лямівкою по краях зібраного на нитку полотна навколо вирізу шиї.

Орнамент наносився на найбільш вразливі для людини місця – комір, пазуху, манжети.

Орнамент складався не просто з малюнків, а із своєрідних оберегів, що уособлювали сонце; ромбів, які символізували землю та інших знаків. Широко використовувався рослинний орнамент. Безперервне поєднання квітки, листка і пуп'янка, що символізувало народження, розвиток і безперервність життя. Вишивка на пазусі покликана захищати найважливіший центр людини – серце. Тому тут широко застосовували символіку винограду, яка розкриває радість і створення сім'ї. А багата вишивка на рукавах – оберіг і шанування рук трудівниці. Дуже популярною у вишиванках є калина – символ невмирущості роду, улюблене дерево нашого українського народу.

Кожен колір у вишиванці має своє символічне значення. Біле полотнище – символ невинності та чистоти. Його вишивали здебільшого червоними та чорними нитками. Червоне – колір сонця, символ життя і свободи. Чорний – колір землі, означає добробут, достаток, іноді – смуток. Рідше вишивку доповнювали мережива, виконані зеленими, голубими, жовтими і синіми нитками.

Найбагатшими орнаментами прикрашали сорочки молодих дівчат. У цих сорочках вишивали комір або планки навколо горловини, полички і уставки, рукави біля зап'ястя і самі манжети, а також пазуху і поділ. До речі, за вишиванкою можна було судити про трудолюбивість дівчини: чим багатша вишивка, тим вправніша і роботяща дівчина. Жодна дівчина не одягала материну вишиванку, щоб не перейняти її важкий досвід. І ніколи дівчата не дозволяли переймати свій неповторний орнамент подругам, щоб